

Стратегічні напрями розвитку НАН України

1. Реалізація статусу НАН України як вищої державної наукової організації. Статус Академії як вищої державної наукової організації передбачає її провідну роль в організації та координації фундаментальних наукових досліджень, здійсненні наукового прогнозування та експертної оцінки розвитку економіки, суспільства, науки і технологій, активну участь у формуванні та реалізації державної наукової та науково-технічної політики.

1.1. Координація наукових досліджень. Координація здійснення фундаментальних досліджень в наукових установах та організаціях незалежно від форм власності відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та Статуту НАН України є одним з найважливіших напрямів діяльності Академії.

На проведення цієї роботи, крім Президії, секцій, відділень та установ НАН України, спрямовані дорадчі консультативні органи Академії – наукові ради, комітети і комісії з наукових проблем. Відповідно до зазначеного Закону України при НАН України утворено Міжвідомчу раду з координації фундаментальних досліджень, яка одночасно виконує функції наглядової ради Державного фонду фундаментальних досліджень. Майже 20 років при НАН України також успішно функціонує Рада президентів академій наук України.

Позитивну роль у запровадженні системних засад координації досліджень відіграло розроблення та затвердження спільним наказом МОН України і НАН України Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2009–2013 рр.

Вагомою складовою координації досліджень залишаються наукові форуми – конференції, симпозіуми, семінари тощо. За останні 5 років кількість таких заходів, у яких щорічно беруть участь учені Академії, зросла майже на 30 % (з 1500 до 1930), з них організованих і проведених відділеннями, науковими радами та установами НАН України – на понад 10 % (з 740 до 825). Здійснюється цільова фінансова підтримка наукових форумів з бюджету Академії.

Водночас координація наукових досліджень в Україні потребує посилення, насамперед подальшого розвитку системних засад. Зокрема, доцільним є створення координаційних рад з пріоритетних тематичних напрямів фундаментальних досліджень, визначених відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки». Слід забезпечити своєчасне оновлення переліку пріоритетних напрямів і найважливіших проблем фундаментальних досліджень, вдосконалення

мережі та оновлення складу відповідних наукових рад та інших дорадчих консультативних органів. Необхідним є налагодження більш ефективної роботи Міжвідомчої ради з координації фундаментальних досліджень та Експертної ради з питань оцінювання тем фундаментальних науково-дослідних робіт при НАН України.

1.2. Науково-експертна діяльність. НАН України як вища наукова організація України приділяє постійну увагу підготовці узагальнюючих оцінок і прогнозів суспільно-політичного, соціально-економічного і культурного розвитку держави, відповідних пропозицій і рекомендацій. Щороку академічними установами на замовлення різних органів державної влади надається близько 2000 експертних висновків (пропозицій, зауважень, погоджень, коментарів тощо) до нормативно-правових актів і програмних документів, інформаційно-аналітичних матеріалів (наукових оцінок, прогнозів, пропозицій і рекомендацій) з різних питань суспільного розвитку. Експертну діяльність здійснюють також фахівці Академії, включені до складу науково-експертних, консультаційних рад, комісій, створених при державних органах для попереднього розгляду та надання наукових висновків з різних питань їх діяльності.

Результати досліджень вчених НАН України знаходять застосування при підготовці фундаментальних узагальнюючих прогнозних документів, наданих для використання владним структурам, зокрема щорічних національних доповідей з ключових проблем сучасної України.

Матеріали з питань реалізації Конституції України, забезпечення прав і свобод людини, формування громадянського суспільства, збереження національно-культурної спадщини тощо регулярно направляються до Адміністрації Президента України. Провідні вчені Академії залучені до роботи Конституційної Асамблеї, а також здійснюють науково-консультативне забезпечення її діяльності.

Фахівці НАН України активно залучаються до нормотворчої діяльності Верховної Ради України. Великий обсяг експертної роботи виконується на замовлення Кабінету Міністрів України.

Тісна співпраця склалася з низкою центральних органів виконавчої влади. На їх запити тільки минулого року було надано майже 1100 експертних висновків та аналітичних матеріалів.

Академія бере активну участь у формуванні державної наукової та науково-технічної політики, зокрема у підготовці законодавчих актів щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, інноваційної діяльності, визначенні пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і розробок.

Разом з тим потенціал НАН України як унікальної експертної інституції використовується неповною мірою. На Академію мають бути покладені функції розробки довготривалих прогнозів науково-технічного і соціально-економічного розвитку України. Необхідним є розширення співпраці з профільними міністерствами, відомствами, більш активне залучення фахівців Академії до підготовки ними концепцій та індикативних планів соціально-економічного розвитку України та її регіонів, державних цільових програм, експертних висновків до проектів законів і найважливіших нормативних актів. Потребує посилення робота з наукової оцінки стану та перспектив розвитку базових галузей економіки та секторів виробничої сфери. Вирішення всіх цих питань значною мірою стримується відсутністю в НАН України офіційного статусу головної науково-експертної організації України.

Завдання:

- посилення організуючої та координуючої ролі Академії у здійсненні в Україні фундаментальних досліджень;
- розширення науково-експертної діяльності Академії, забезпечення її ключової ролі в здійсненні наукового прогнозування розвитку економіки, суспільства, науки і технологій;
- підготовка пропозицій щодо розвитку науки в Україні;
- забезпечення ефективної взаємодії Академії з органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Заходи:

1. Активізувати діяльність Міжвідомчої ради з координації фундаментальних досліджень, Ради президентів академій наук України, наукових рад, комітетів, комісій, товариств. Регулярно проводити перегляд мережі наукових рад і громадських наукових об'єднань Академії та оновлення їх складу, зокрема за рахунок залучення науковців освітянської галузі та національних галузевих академій наук, забезпечити чітке визначення завдань їх діяльності та посилення науково-експертних функцій.
2. Вирішити питання щодо створення координаційних рад з пріоритетних тематичних напрямів фундаментальних досліджень, що відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» затверджуються Урядом (додатки 3, 4), формування цими радами координаційних планів з найважливіших проблем за зазначеними тематичними напрямами з наступним їх затвердженням Міжвідомчою радою з координації фундаментальних досліджень.
3. Забезпечити врахування переліку основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук НАН України на 2014 – 2018 рр. (додаток 5)

при плануванні та експертизі тематики фундаментальних досліджень. Організувати своєчасну підготовку переліку основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих технічних і гуманітарних наук НАН України на 2019–2023 рр., врахувавши необхідність посилення міждисциплінарних досліджень з комплексних проблем.

4. Започаткувати міжакадемічні цільові наукові програми та проекти, спрямовані на об'єднання зусиль інститутів національних академій наук і провідних вищих навчальних закладів у вирішенні актуальних проблем розвитку науки та її інфраструктури.

5. Удосконалити діяльність Експертної ради з питань оцінювання тем фундаментальних науково-дослідних робіт, зокрема шляхом ширшого залучення до проведення експертизи незалежних експертів.

6. Систематично проводити спільні наукові сесії Академії, її секцій та відділень з національними галузевими академіями наук, провідними університетами та іншими науковими і культурними центрами для визначення актуальних проблем розвитку науки, наукового забезпечення соціально-економічного і культурного розвитку країни та шляхів вирішення цих проблем.

7. Активізувати інформаційно-аналітичну та науково-експертну діяльність Академії. Відновити практику науково-технологічного прогнозування в державній системі стратегічного прогнозування та планування. Звернутися до Уряду з обґрунтуванням необхідності надання Академії офіційного статусу головної науково-експертної організації України.

8. Регулярно здійснювати моніторинг науково-технічного, економічного, соціального та культурного розвитку України, готувати національні доповіді з найважливіших проблем суспільно-політичного, соціально-економічного та науково-технічного розвитку держави.

9. Налагодити постійні контакти Академії з Кабінетом Міністрів України, міністерствами економічного розвитку і торгівлі, фінансів та іншими центральними органами виконавчої влади відповідно до профілю їх діяльності (енергетика, природокористування та охорона довкілля, охорона здоров'я, оборона, надзвичайні ситуації, соціальна політика, житлово-комунальне господарство, машино – і авіабудування, металургія, інформатизація тощо).

10. Розширити практику підготовки та подання на розгляд державних органів наукових оцінок стану та перспектив розвитку базових галузей економіки та секторів виробничої сфери. Систематично готувати й подавати

інформаційно-аналітичні матеріали і рекомендації органам державної влади та місцевого самоврядування, забезпечувати участь науковців Академії у роботі профільних комісій при зазначених органах, спільну підготовку проектів нормативних та законодавчих актів, широке використання результатів наукових досліджень у їх діяльності.

11. Посилити міжгалузеві науково-технічні зв'язки, в тому числі шляхом більш активного залучення до наукових рад, комітетів та комісій НАН України фахівців міністерств, відомств, галузевих науково-дослідних інститутів, науково-виробничих підприємств і широкої участі науковців Академії в роботі науково-технічних рад та колегій міністерств і відомств.

12. Активізувати співпрацю Академії з Комітетом з питань науки і освіти та іншими профільними комітетами Верховної Ради України, що мають відношення до науково-технічної сфери (*Концепція розвитку НАН України на 2014–2023 роки // Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/CONCEPTSIYA%20ROZVYTKU.pdf>).*